

6.ABC - dějepis - 3.4. 2020 - Athény

- pracuj s učebnicí na straně 82 - 83 a sešitem
- do sešitu si zapiš:

3. dubna

Athény

- ❖ politik Solon - reformy – 4 majetkové třídy:
  - ❖ ze dvou nejbohatších tříd voleni úředníci,
muži z těchto tříd sloužili ve vojsku jako jezdci
  - ❖ příslušníci třetí třídy – těžkooděnci, nižší úřady
  - ❖ čtvrtá třída – lehkooděnci, možnost účastnit se shromáždění
- ❖ zrušení otroctví pro dluhy
- ❖ cizinci v Aténách svobodní, ale neplnoprávní
- ❖ rozvoj umění, literatury i filozofie

správa:

- ❖ v čele státu **9 vysokých úředníků** z řad aristokracie (archonti) - voleni na 1 rok
  - řešení majetkových sporů, náboženské povinnosti, vojenskými veliteli, předsedali soudům, po uplynutí volebního období doživotními členy aristokratické rady
- ❖ později **rada pěti set**
- ❖ **shromáždění** - volit i být volen měl právo každý občan
= základy aténské demokracie (vláda lidu)

Pro práci můžeš využít prezentaci, která bude uložena po 30 dnů na tomto odkazu:

<http://leteckaposta.cz/271475776>

SPOLEČNOST „ROVNÝCH“ VE SPARTE

Pinoprávní Spartané osobně nevlastnili žádný majetek, přidělená půda i s heilóty zůstávala majetkem spartského státu. Nesměli ji ani darovat, ani prodat. Spartští muži byli neustále ve vojenské pohotovosti. Jejich povinnosti i v dobách míru bylo být stále ozbrojeni. Společně se také stravovali. Známa byla jejich střídmost v jídle. Každodenním hlavním pokrmem prý byla čenna polévka, která sestávala z vepřového masa vařeného v krvi a ochuceného solí a octem. Na toto společné stravování museli přispívat. Bylo pokládáno za ostudné, pokud se příliš zabývali soukromými záležitostmi, místo aby se plně věnovali činnosti směřující k prospěchu státu. Jednoduchý a prostý život se střídými nároky na obydlí, jídlo, oděv i další potřeby bývá také označován jako „spartánský“ (Podrobněji na str. 96-97).

Sparta byla uzavřeným zemědělským městským státem

Cizincům nebylo dovoleno vstupovat na území Sparty, a proto se za těchto podmínek nerozvíjel obchod. Místo mincí platili Spartané železnými slítky. Scházely peníze na velkolepé stavby, které byly budovány v jiných řeckých městských státech. Dnes se na území někdejší Sparty nacházejí jen ruiny, které jsou nýmým dokladem zaniklé vojenské slávy.

SPARTA

Kdo jiné ovládá násilím, ten se nemůže cítit bezpečně. Proto se Spartané plně věnovali vojenství. Jejich těžkoobdělci byli pokládáni za nepřemožitelné v otevřeném boji. Spartané se izolovali od ostatních států, což záporně ovlivnilo rozvoj řemesel, obchodu, stavitelství i duchovní kultury.

SPARTSKÉ VOJSKO

bylo nejlepší v celém Řecku. Bylo ho zapotřebí jak k udržení poslušnosti heilótů či k potlačení jejich povstání, tak k bojům s jinými nepřáteli. Vojsko bylo nejen dobře vycvičeno, ale i vyzbrojeno. V době války přejímali velení králové. Spartané nastupovali k boji v seřazeném řádu (falanga). Vojáci pochodovali v obdélníkovém uspořádání o 8 až 16 hustě semknutých řadách a svým pomalým postupem a klidem naháněli strach. Nejdůležitější sílu představovali těžkoobdělci; lehkooobdělci útočili na počátku bitvy luky, praky a ostřepy. Největší poctou bylo účastnit se bitvy na pravém křídle, neboť odtud boj řídili velitelé.

SPARTANÉ ANEB „SE ŠTÍTEM NEBO NA ŠTÍTĚ“

O spartské výchově

Podle údajů v životopisu vládců Lykurga* od řeckého historika Plútarcha nemohl otec rozhodovat o osudu narozeného dítěte, nýbrž byl povinen přinést je na místo, kde se shromáždili stařešinové. Ti pak zkoumali, zda je dítě dobře rostlé a silné a má být zachováno naživu. V tom případě mu přisoudili půdu. V sedmi letech odcházeli chlápci z domova a až do dvaceti let žili společně ve vojenském táboře, kde byli cvičeni ve skupinách vytvořených podle věku. Základem výchovy bylo pěstování tělesné zdatnosti a vedení k odvaze v boji. Bez teplého oděvu a bot museli zachovávat prostou životosprávu, spát na zemi a cvičit se v odolnosti vůči nepohodě a útrapám. Učili se ale též zpěvu bojových písní a snad i recitovat verše vybízející ke statečnosti a udatosti. Zřejmě byli také vybízeni k úsečné stručné mluvě (podle Lakonie = lakonické vyjádření). Pinoprávní Spartané mohli svá práva ztratit, jestliže se prohlásil proti spartským zákonům, neúčastnil se státní výchovy a nebyl schopen přispívat na společné stravování mužů. Opovržením stíhali Spartané svobodné muže - podle zákona byli dokonce trestáni; jednou z jejich zásadních povinností bylo totiž rozšířit řady svobodných občanů potomstvem. S naprostým odsouzením by se setkal Sparťan, pokud by se v boji vzdal. Sparťan se mohl vrátit z vítězné bitvy živ, nebo tělo padlého bojovníka přinesli spoluobčané na jeho štítě.

Spartská dívka.

POSTAVENÍ ŽEN A DĚTÍ VE SPARTE

Jejich život se od zvyklostí v ostatních státech lišil. Spartané si žen vážili jako matek budoucích bojovníků - měly své děti již od útlého věku vést k odolnosti vůči tělesným útrapám a ke statečnosti. Dospělým ženám dávaly spartské zákony v občanském životě řadu práv. Na rozdíl od jiných řeckých obcí se ve Spartě také dívky věnovaly tělesným cvičením. Příslušná byla jejich volnost - mohly např. sportovat na veřejnosti a stýkat se volně s chlápci. Do sedmi let vychovávaly děti matky v rodině, pak doma zůstávaly jen dívky a chlápci byli vychováni státem tak, aby z nich byli zdatní a stateční vojáci (více v kapitole Hellénové ve válkách I).

Spartští chlápci zůstávali v domě rodičů do 6 let. Pak byli odvedeni do táborů a svěřeni do péče státních vychovatelů. Od 14 let se chlápci mohli účastnit vojenských tažení. Od 20 let dostávali mladíci plnou vojenskou výzbroj a byli zařazeni do vojenských jednotek. Tito muži pak sloužili až do 60 let.

Každý spartský občan směl tělesně potrestat chlapce, který něco provedl. Když mladík oslovil starší člověk, museli odpovídat úsečně, ale výstižně. Proto dodnes říkáme krátkým odpovídáním lakonické.

Spartané byli vynikající v otevřeném boji na pevnině. Neuměli však obléhat města a rovněž spartské loďstvo bylo malé.

SPARTANÉ A HEILÓTI

Když Dórové dobyli většinu území Peloponnéského poloostrova, vytvořili v Lakonii mocný stát - Spartu. Její vládci přimutili dosud zde žijící obyvatele k poslušnosti. Původní obyvatelé Lakonie se stali státními otroky - heilóty. Museli pracovat na polích Spartanů a sloužit ve vojsku jako lehkooobdělci nebo veslaři. Vztah Spartanů k heilótům byl velmi krutý a byl kritizován již ve starověku. Heilóti museli nosit zvláštní oděv a byli prý každoročně bičováni jen proto, aby nezapomněli, že jsou otroky. Spartané je prý nutili, aby vypili mnoho vína, a pak na nich demonstrovali opilství pro výstrahu mladým lidem i Museli také tančit smutné tance. Efoři jim každoročně vypovídali válku, aby zabili heilóta bylo pokládáno za oprávněné. Tento postoj byl zřejmě veden obavou z povstání heilótů, neboť Spartanů bylo mnohonásobně méně než otroků. Svobodní obyvatelé vzdálenějších oblastí Lakonie a krajiny zvané Messenie žili v samostatných obcích, sloužili ve spartském vojsku jako těžkoobdělci, avšak neměli občanská práva, tj. nemohli se podílet na správě státu - to byli perioikové. Tradovalo se, že ve Spartě je svobodný občan nejsvobodnější a otrok nejvíce zotročen.

KRYPTEJÁ

Spartští mladíci byli na svou roli bojovníka připravováni náročně a tvrdě. Vypovídá o tom také tzv. kryptejá, kterou musel vykonat každý mladý Sparťan, který chtěl být uznán za dospělého. Vybaven pouze dýkou a nejnutnější stranou byl vyslán do kraje obývaného heilóty. Jeho úkolem bylo vyhledat a zabít nejmínější a nejzdatnější z nich. Ve dne se skrýval, zkoumal okolí a odpočíval v úkrytech, v noci zabíjel. Tento krutý rituál* je mimo jiné i dokladem obav, které měli Spartané z povstání heilótů.

ATÉNY

SPOLEČNOST V ATHÉNÁCH

velcí pozemkoví vlastníci -
příslušníci nebo stoupenci
aristokracie

majetek svobodných Řeků,
práce na poli, v dílnách,
dolech, v domácnostech

svobodní muži = občané (plná práva od 30 let)
ženy a děti
cizinci (metoikové)*
otroci

zabývající se řemeslem
a obchodem;
většinou stoupenci
demokracie

ženy svobodné, nemají
občanská práva

svobodní, avšak bez
občanských práv
a účasti ve veřejném
životě

DEMOKRACIE V ATHÉNÁCH

Tak jako měly jednotlivé řecké státy odlišné přírodní podmínky i způsob života, bylo různé i jejich politické* uspořádání. Největší změny se odehrály v Athénách; již na konci 6. století př. n. l. získal největší práva athénský lid. Po vítězství Řeků nad Peršany (490-479 př. n. l.) dovršily Athény svůj vývoj k demokracii. Nejvíce se o to zasloužil Periklés. Občanství dávalo Athénanům nejen mnoho práv, ale i povinností.

Práva občanů: účastnit se jednání sněmu, vystupovat na soudě, nabývat majetku, po dovršení 30 let být volen do úřadů

Povinnosti občanů: platit daně, vykonávat vojenskou službu, zabývat se záležitostmi obce (účastnit se různých jednání a nechat se volit do úřadů - nebylo to však násilně vyžadováno)

O ŽIVOTĚ ATHÉNSKÉ RODINY

Rodinný život souvisel s postavením ženy, které se oproti starším obdobím v Athénách v klasickém období velmi změnilo. Podle mínění Athénanů se ženy nemohly rovnat mužům a neměly tedy občanská práva. Zatímco muži trávili většinu času mimo dům, ženy vycházely málo - pouze v doprovodu služek na nákupy, občasně na návštěvu, mohly se účastnit i náboženských slavností. Většinu času trávily v domě a věnovaly se domácím pracím a péči o děti. V tom byl spatřován jejich hlavní úkol - starat se o potomky, dědice pána domu.

DEN ATHÉNSKÝCH OBCANŮ

Ti, kteří si nemuseli vydělávat na živobytí prací, vyplňovali svůj čas velmi zajímavě. Při ranní hygieně* a snídani, cvičení, procházce, případně návštěvě uplynula první čtvrtina dne. Pak se považovalo za vhodné objevit se na agóře, kde se obchodovalo a bylo možno pohovořit s přáteli, zajít do holiřny, k voňavkáři či obuvníkovi. Příjemné prostředí k získání zajímavých zpráv i k diskuzím poskytovala stinná loubí se sedadly - stoy. V horkých poledních hodinách ruch utíchal, byl čas k odpočinku. Mnozí se oddali koupeli. Pak následovalo hlavní jídlo - doma nebo ve společnosti, např. na symposiu. V podvečer bylo možno věnovat se zábavě, zpěvu, hudbě, vymýšlení a luštění hádanek i hrám, třeba v kostky. Den končil zpravidla jídelní v rodinném kruhu. Řekové vstávali časně a chodili brzy spát - pokud ovšem nebyli pozváni na večerní hostinu, nevěnovali se studiu nebo jiné duševní práci.

Jinak ovšem probíhaly dny, kdy se scházel sněm, zasedaly soudy apod. (viz kap. 7).

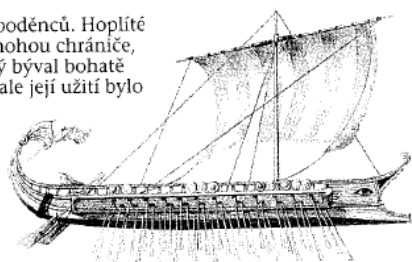

Řečník.

ATHÉNSKÉ VOJSKO

mělo oddíly těžkooděnců (hoplité) i lehkooděnců. Hoplité měli na hlavě přilbu, na těle brnění a na nohou chrániče, v ruce kopí. V boji se chránili štítem, který býval bohatě zdobený tepáním. Athénané měli i jízdu, ale její užití bylo omezené.

Námořní silou Athén bylo loďstvo, které se skládalo z lodí zvaných triéry. Triéru poháněly tři řady veslařů, bojovalo na ní asi 30 ozbrojených mužů. Při útoku se snažili prorazit bodcem na předí bok nepřátelské lodi.

Triéra.

Problémy athénských občanů

Athény se staly místem, kde se soustřeďovalo množství kupců, řemeslníků i obchodníků z ciziny. Do svízelné situace se dostali rolníci. Obchodníci přiváželi z kolonií levné obilí. Pole bylo třeba přeměnit na vinice nebo sady, protože pěstovat obilí se již v Attice nevyplácelo. Zakoupit nové rostliny a přežít několik let do první úrody bylo nákladné. Rolníci si museli půjčovat peníze, ale často nebyli schopni dluhy splácet. Byly jim zabaveny pole, dům i ostatní majetek. A co hůř, podle tehdejších zákonů byli prodáni i s celou rodinou do otroctví. Jejich pozemky získali převážně urození. Nespokojenost narůstala a hrozil ozbrojený střet mezi obyvateli Athén.